

דצמבר 2009

פעולות למיגור תופעת הזוברים בצה"ל

לאור העובדה כי יש סימנים המעידים לכאורה על קיומם של זוברים ביחידות צה"ל, בדרגות חומרה שונות, רצ"ב עמדתנו באשר לצעדים אשר מן הראוי כי ינקטו, לאורך זמן ועל בסיס קבוע, במקביל לצעדים השוטפים אשר ננקטו כבר על ידי צה"ל, ברוח דברי הרמטכ"ל אשר הוקיע את התופעה באופן חד משמעי:

- 1. מותר ואסור** - יש צורך בהגדרה ברורה וחד משמעית בכתב, כחלק מפקודות הצבא והקוד האתי, הקובעת כי אסור בתכלית האיסור לבצע ו/או לקחת חלק בזובור, פיזי, נפשי, משולב וכו'. חיילים ומפקדים כאחד. הגדרות אלו חייבות לחלחל עד רמת החייל הזוטר ביותר.
בכל מוסד חינוכי בישראל יש קוד המפרט שאסור לגעת בגופו של אדם ו/או להעליבו ולהשפילו. אין כל סיבה שלבישת מדים כשלעצמה תעניק "חירות" למישהו, חייל, מפקד, לנהוג אחרת.
- 2. חובת דיווח** - יש צורך בהגדרה ברורה וחד משמעית בכתב, כחלק מפקודות הצבא כי חובה לדווח מיידית, על כל מעשה או חשד למעשה זובור, זאת בנוסף לחובה לנסות לעצור את המעשה בעודו באיבו. פיצוח קשר השתיקה אשר קיומו הוכר על ידי ראש אכ"א. גם חובות אלו חייבות לחלחל עד רמת החייל הזוטר ביותר.
- 3. אחריות מפקדים** - יש צורך בעיגון ופרסום סנקציה חמורה, על תכנית השירות של מפקד, אשר לא נקט בפעולות הנדרשות כדי לוודא בנחרצות, העדר זוברים ביחידתו ו/או אשר לא הגיב כנדרש במקרה בו הובא לידיעתו מעשה זובור. חשוב מאוד למצות את הדין עם מי שנמצא אשם בזובור גם בלי צורך בלחץ של עו"ד אזרחי מטעם הקורבן.
- 4. מצ"ח וחקירת אירועים בלעדית** - למרות יכולות גבוהות של מפקדי היחידות, אין מנוס מהעברת כלל החקירות, בלעדית, למצ"ח.
מפקדי היחידות אינם ברי סמכא בתחום החקירתי. כפי שלא סביר שתועברנה לטיפולם חקירות של מעשים פלילים בין אזרחים, לא סביר שתועברנה לטיפולם חקירות של אירועים המנוגדים לחוק הצבאי, בין חיילים, אפילו אם העבירות לכאורה התרחשו ביחידה עליה הם מפקדים.
- 5. נגישות דיווחית לחייל** - יש צורך בהגדרת נהלים פשוטים, אשר יאפשרו לחייל, הזוטר ביותר, במקום הנידח ביותר, לדווח על חריגה בנושא זוברים, ככל הניתן בזמן אמת. כנ"ל למשפחת החייל. יש לפנות למשפחות החיילים מראש כעניין שבשגרה בנושא, לשתפן ולהבהיר את פתיחות המפקד לקבלת דיווחים בנושא.
- ברוב המקרים, המדווחים יחששו לדווח ליחידה עצמה, מסיבות מובנות, ולכן צינור הדיווח חייב להיות חיצוני, אגב נקיטת פעולות למניעת התנכלות למדווח.
- 6. הטמעת האיסור והדיווח** - היחידות חייבות לשמור על נושא איסור הזוברים במודעות החיילים, כעניין שבשגרה ולכל הפחות על בסיס שבועי. משל היה הנושא חלק משיחות יחידה שבועיות, בהן יש לדוגמה איסור לקחת טרמפים ועוד.
לפעולה הסברה אחת, מדי פעם, אין כל משמעות. במקביל כדאי לעודד דיווח ולהקרין באופן חד משמעי, דה לגיטימציה של הפיקוד הבכיר בכל יחידה ביחס לתופעה(נגעת, השפלת = נענשת ואולי אף הודחת).

(יש נטייה "טבעית" אך פסולה להקל ראש ולשייך זובורים לחישול או למעשי קונדס או לטקס לשם הטקס או שיחזור מעשים פסולים שנעשו למבצע הזבור עצמו בעבר וכו'. ולא היא).

7. **בדיקות גופניות**- רופאי וחובשי היחידות חייבים לזמן חיילים לבדיקה גופנית אקראית, על בסיס שבועי. רוב הפגיעות הגופניות בשריון היו מתגלות בבדיקות שכאלו.

8. **בקה**- ריכוז ובקרה מטכ"לית שוטפת ומחמירה בנוגע לדיווחים על זובורים ומהלכי המניעה. מעקב ועדת חוץ ובטחון על בסיס רבעוני על המכלול. המעקב חייב להתחיל מריכוז התלונות עצמן וקצב הטיפול בהן בכדי לוודא מיצוי דין, אם ידרש, בל"ז מהיר ככל הניתן.

9. **מערכת החינוך**- כחלק ממאמצי צה"ל למיגור התופעה יש לבנות התייחסות לנושא הזובורים, בנוגע להכנת מתגייסים לשירות צבאי, בשיתוף משרד החינוך, העוסק בנושא ממילא בהיבטים אחרים.

גם בסעיף זה יש חשיבות עצומה **לשילוב יזום של הורי המתגייסים**, כבסיס הכוח של החייל העתידי.

10. **חקר שורשים**- לאור ממצאים, שאינם מדעיים, באשר לשורשי התופעה ולרבות תסכולם של חיילים וותיקים החשים כי "זכותם" כוותיקים לבצע מעשי זבור- הרי יש למצוא את הדרך לנטרל את התחושות האלו מהשורש ולאתר גורמים אחרים להתנהגות פסולה זו.